

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Antimonopolní politika a případ Microsoft

Bakalářská práce

Štěpán Procházka

Vedoucí práce

Ing. Miroslav Svoboda

Praha 2006

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 11.5.2006

.....

Obsah

Obsah.....	3
Úvod.....	4
1. Monopol.....	5
1.1 Co je to monopol.....	5
1.2 Jak vzniká monopol.....	6
1.3 Jak se pozná monopol.....	8
2. Antimonopolní politika.....	10
2.1 Proč je monopol špatný.....	10
2.2 Cíle antimonopolní politiky.....	12
2.3 Fungování antimonopolní politiky.....	13
3. Použití antimonopolní politiky.....	15
3.1 Z historie americké antimonopolní politiky.....	15
3.2 Důsledky antimonopolních zákonů.....	18
4. Microsoft.....	20
4.1 Stručná historie a vývoj společnosti Microsoft.....	20
4.2 Stín monopolu nad Microsoft.....	23
5. Případ Microsoft.....	27
5.1 Věcný nálezn soudu v kauze Microsoft.....	27
5.2 Monopolní postavení Microsoftu.....	28
5.3 Microsoft poškozuj konkurenci.....	31
5.4 Microsoft poškozuj spotřebitele.....	37
6. Závěr – antimonopolní politika a případ Microsoft.....	41
Slovníček pojmů.....	46
Použitá zdroje a literatura.....	48
Literatura.....	48
Ostatní prameny.....	49

Úvod

Slovo monopol či monopolista ve většině lidí vyvolává odpor. Stalo se totiž synonymem pro mamutí společnosti, jež vydělávají astronomické částky a jednají bez ohledu na potřeby zákazníků a společnosti. Společnost Microsoft takovouto nálepku monopolu má a já jsem se, prostřednictvím této práce, chtěl o této problematice dozvědět více. Cílem této práce se tak stalo zamyšlení nad pojmy a cíli antimonopolní politiky a její konkrétní aplikace na „případ Microsoft“. Východiskem pro toto zamyšlení je konfrontace Věcného nálezu amerického federálního soudu z roku 1999, který se kauzou Microsoft zabýval, s východisky a cíli antimonopolní politiky. Abych však mohl mluvit o případu Microsoft a jeho vztahu k antimonopolní politice, je nejprve nutné vymezit a osvětlit základní pojmy. První kapitola mé práce se tedy zabývá problémem samotného monopolu. Ve třech pododdílech je uvedeno vymezení monopolu, charakteristika monopolu a popis procesů, které vedou k jeho vzniku. Druhá kapitola je věnována popisu principů, na jejichž základě funguje antimonopolní politika. Odtud se dostávám ke třetí kapitole, která obsahuje krátký úvod do historie antimonopolní politiky a antimonopolních řízení s poukazem na praktické důsledky antimonopolních zákonů. První tři kapitoly tak uzavírají část, která je věnována popisu samotné antimonopolní politiky. Následující čtvrtá kapitola se zabývá společností Microsoft, respektive nástinem její historie a uvedením důvodů, jež zapříčinily antimonopolního řízení proti této společnosti. Těžiště mé práce spočívá v páté kapitole, ve které srovnávám Věcný nálezn amerického antimonopolního soudu s proklamovanými cíli antimonopolní politiky. V závěrečné šesté kapitole pak uvádím své hodnocení tohoto srovnání a důvody, které mě k tomuto hodnocení vedly.

1. Monopol

1.1 Co je to monopol

K vymezení a vysvětlení antimonopolní politiky je nejprve nutné popsat předmět jejího zájmu, to jest monopol. Pokud slovo monopol pouze přeložíme jako: *monos* – jediný a *polein* – prodávat, dostaneme se k základnímu vymezení *jediný prodávající na trhu*. Řečeno slovy učebnice ekonomie: *Monopol je situace, kdy určité zboží, které nemá blízké substituty, dodává na trh jediný prodávající*. Monopol můžeme chápat staticky jako tržní strukturu nebo dynamicky jako přechodný výsledek inovace, jež prozatím nebyla napodobena. Podle ekonomické teorie se monopol dlouhodobě udrží pouze při neexistenci konkurence na trhu, tedy v případě, že existují bariéry pro vstup na trh.¹

V *Malé encyklopedii moderní ekonomie* je monopol popsán jako tržní struktura, ve které jediná firma tvoří celou nabídku odvětví, její produkt je jedinečný a nemá ani dobré substituty. Vstup do odvětví je velmi nesnadný, a proto je firma mající monopolní postavení chráněna před možnými konkurenty.²

Podle *D. Armentana* je monopol na svobodném trhu spojen s dobrovolným omezením tržního výstupu oproti výstupu v konkurenčních podmínkách. Podle něj ekonomové obvykle hovoří o monopolu, jedná-li se o případ jediného dodavatele produktu bez vhodných substitutů, či o případ dohody několika velkých dodavatelů produktů o omezení produkce. Takováto monopolizace vede k omezení tržních výstupů (monopol omezuje obchod) a ke zvýšení cen pro spotřebitele.³

---

¹ Hindls, R., Holman, R., Hronová, S. a kol. *Ekonomický slovník*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 244.

² Sojka, M., Konečný, B., *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. Praha: Libri, 2001, str. 142.

³ Armentano, D. T., *Proč odstranit antimonopolní zákonodárství*. Praha: Liberální institut, 2000, str. 48.

Ve vztahu k následujícím kapitolám a případu Microsoft, si dovoluji upřesnit vymezení termínu monopolu. Za *monopolní postavení* budu považovat stav, jež popisují výše uvedené definice. Tedy stav, kdy firma nemá na daném, relevantním trhu konkurenty, a může se tak chovat podle předešlých definic. Stručně řečeno, může libovolně omezovat produkci a zvyšovat ceny pro spotřebitele. Proti tomu použiji příklad firmy, která má *dominantní postavení* na relevantním trhu, což znamená, že ovládá více než šedesát procent trhu (to je hranice, od které antimonopolní politika mluví o monopolu), nicméně stále musí čelit konkurenci. Dominantní firma si tedy nemůže dovolit chovat se jako monopol, protože není na trhu sama a musí čelit konkurenci.

1.2 Jak vzniká monopol

Hlavní příčinou vzniku monopolu, podle výkladu neoklasické ekonomie, jsou překážky vstupu na trh: monopol zůstává jediným prodávajícím daného výrobku na daném trhu, protože ostatní firmy nemohou na trh vstoupit a soutěžit s ním. Takováto situace může nastat ze tří možných důvodů:⁴

- I. Klíčový zdroj, jenž je pro výrobu nezbytný, vlastní jediná firma.
- II. Vláda udělí jediné firmě výhradní právo na výrobu určitého statku.
- III. Díky výrobním nákladům je jeden velký výrobce efektivnější než velký počet malých výrobců.

V následujících oddílech jsou tyto tři příčiny vzniku monopolu popsány podrobněji.

I. Monopolní zdroje

---

⁴ Mankiw, N. G., Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1999, str. 312.

Jedním z nejjednodušších způsobů, jak může monopol vzniknout, je, když jediná firma ovládne klíčový vstup. To jest ovládá veškeré zdroje, které jsou nezbytné pro výrobu dané komodity. Takovéto monopoly se však v současné době vyskytují jen zřídka. Příkladem může být snad jediné Jihoafrická společnost DeBeers, jež kontroluje osmdesát procent světové těžby diamantů a díky tomu může významně ovlivňovat jejich cenu na světovém trhu.

Poměrně častějším a o mnoho jednodušším způsobem, jak získat monopolní zdroj, je „vlastnictví“ talentu, nápadu či know-how. Svým způsobem jsou tak monopolisty špičkoví sportovci, umělci, vědci, ale i řemeslníci či kuchaři, kteří mají svůj jedinečný postup, který jim dává náskok a výhodu před konkurencí.

II. Monopoly vytvořené vládou

Ve většině případů monopoly vznikají, protože vláda přidělí jedné osobě nebo firmě výhradní právo prodávat určité zboží nebo službu. Dříve udělovali takovéto obchodní licence králové svým přátelům a spojencům jako odměnu za jejich loajalitu. V dnešní době vlády udělují tato privilegia z důvodu veřejného zájmu. Příkladem toho, jak vlády vytvářejí monopoly, aby vyhověly zájmům společnosti, jsou například patentové a copyrightové zákony.⁵

Důsledkem těchto zákonů je pak monopolní postavení jediného výrobce, které vede k vyšším cenám v porovnání s konkurenčním prostředím. Příkladem takového monopolu mohou být patenty farmaceutických firem na výrobu léčiv. Vyšší ceny, jež platí zákazníci za takovéto léky, mají být vykoupeny vyššími investicemi farmaceutických firem do výzkumu a vývoje nových léků. Patentové a copyrightové zákony tedy mají pochopitelně své klady i zápory. Na jednu stranu mohou motivovat společnosti k dalšímu vývoji, ale na druhou stranu zatěžují spotřebitele vyššími náklady.⁶

---

⁵ Šíma, J., Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace?, Terra Libera, ročník 2., prosinec 2001.

⁶ Holman, R., Ekonomie. 3. aktualizované vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, str. 135.

III. Přirozený monopol

O přirozeném monopolu mluvíme tehdy, jestliže jediná firma dokáže pokrýt nabídku daného zboží nebo služeb na celém trhu s nižšími náklady, než by mohly dvě a více firem. Přirozený monopol je monopol existující díky přirozeným překážkám pro vstup dalších firem do odvětví. Takovou překážkou bývá relativně vysoký podíl fixních nákladů plynoucí ze síťového charakteru odvětví nebo technologický síťový efekt.

Technologický efekt se vyskytuje u technologií majících síťový charakter (např. operační systém Windows). Pokud se takováto technologie rozšíří, mezní náklady na připojení nových uživatelů jsou nulové a její distributor má přirozený monopol. Konkurent, který by chtěl tento monopol prolomit, by musel přijít s podstatně lepší technologií, jež by dosavadní technologii nahradila.

1.3 Jak se pozná monopol

O tom, zda firma je či není monopolem, rozhodují státní úřady tím, že vymezí relevantní trh pro určitý výrobek. Relevantní trh je segment trhu, na němž se stanovuje stupeň dominantního postavení firmy. Při posuzování relevantního trhu se používají tři hlediska:⁷

- a. věcné (trh výrobní),
- b. prostorové (trh geografický),
- c. časové (zpravidla kalendářní rok).

Co se týče postupu vymezení, je ekonomická teorie poměrně benevolentní: *„Vymezení relevantního trhu podle všeobecně platných pravidel ochrany*

---

⁷ Hindls, R., Holman, R., Hronová, S. a kol. Ekonomický slovník. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 339.

hospodářské soutěže musí být pro každý jednotlivý případ provedeno zvlášť a je výsledkem uvedených faktorů.“⁸

Vzhledem k tomu, že neexistuje jednotný a závazný postup pro vymezení relevantního trhu, je poměrně běžné, že verdikty o tom, zda firma má či nemá monopolní postavení, se liší případ od případu. Tato „neurčitost“ při určování monopolního postavení se pak promítá i do všech soudních sporů, protože každý soud může pracovat s jinak vymezeným segmentem trhu.

---

⁸ Hindls, R., Holman, R., Hronová, S. a kol. Ekonomický slovník. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 339.

2. Antimonopolní politika

2.1 Proč je monopol špatný

Tato kapitola by se také mohla jmenovat, proč vlastně existuje antimonopolní politika. Pro tuto otázku jsou klíčová dvě slova, *konkurence* a *efektivita*. Současné ekonomické teorie považují konkurenci v obchodu za užitečnou ne-li nezbytnou. Mají za to, že právě konkurence a konkurenční tlak udržuje soukromé společnosti ve střehu a neustále je nutí k větší efektivitě. Podle zastánců antimonopolní politiky může být monopol technicky neefektivní, protože nemá konkurenci, a nemusí tedy udržovat výrobu na nejnižší křivce průměrných nákladů. Se slabou efektivitou jsou spojeny vyšší náklady, které pak nesou na svých bedrech právě spotřebitelé. Výhoda monopolu pak spočívá snad jedině v tom, že může díky dostatečným finančním zdrojům věnovat na výzkum a vývoj mnohem více prostředků než malé firmy, které si nákladné výzkumy jednoduše nemohou dovolit. Z tohoto důvodu stát toleruje a často i podporuje monopoly v oblasti obranného průmyslu či zdravotnictví. Nákladný výzkum a vývoj totiž obvykle vede k novým technologiím a k inovacím, které umožňují větší efektivitu a další snižování nákladů. To sice přináší užitek spotřebitelům, ale zároveň to může vést i k dalšímu posilování monopolního postavení.

Pokud vyzdvihujeme fenomén konkurence, mluvíme o tom, že díky konkurenci se firmy snaží vyrábět lepší zboží za nižší cenu. A právě „lepší zboží za nižší cenu“ je cílem ekonomických teorií, o něž se současná antimonopolní politika opírá. Společnosti, jež to dokáží, se na trhu udrží a ty co ne, zkrachují. Vítězem je spotřebitel. Podle zastánců antimonopolní politiky monopol těmto konkurenčním procesům brání a je neefektivní ve srovnání s teoretickým modelem dokonale konkurenční firmy. (Dokonale konkurenční firma neexistuje a nikdy neexistovala, je to „pouze“ model jenž je používán v rámci ekonomické teorie) Zatímco dokonale konkurenční firma je příjemcem ceny, monopolní firma si cenu vyváří. Zastánci antimonopolní politiky tvrdí, že monopol díky svému postavení vytlačuje z trhu své konkurenty, což mu poté umožní omezovat

produkcí, zvyšovat ceny a polevit v oblasti zlepšování služeb. Bez přímé konkurence si monopoly mohou navíc dovolit využívat vlastní zdroje méně efektivně. To vede k přesvědčení, že je nutné podporovat konkurenci a potlačovat monopol. Antimonopolní politika je na světě.

Zde si dovolím si znovu zopakovat upřesnění definice monopolu z kapitoly 1.1, tedy, že je rozdíl mezi monopolním a dominantním postavením na trhu. Monopolní postavení znamená, že monopolní společnost nemá na relevantním trhu žádnou konkurenci, a může se tedy chovat dle své libovůle a v duchu definice monopolu zvyšovat ceny a snižovat kvalitu svých výrobků. Dominantní postavení naopak znamená, že společnost ovládá více jak šedesát procent relevantního trhu, nicméně má stále konkurenci, která ji nutí chovat se konkurenčně. To jest zlepšovat kvalitu svých výrobků a snižovat ceny. Z pohledu antimonopolní politiky představuje monopolní postavení problém, jelikož fakticky či potenciálně vede k monopolnímu chování, které je klasifikováno jako nežádoucí a nebezpečné pro trh. Naproti tomu dominantní postavení problém nepředstavuje. Firma si díky němu sice může dovolit větší investice do výzkumu, což většinou vede i k lepším službám pro zákazníky, ale stále se musí chovat konkurenčně a usilovat o svou pozici na trhu.

Výše uvedené přístupy k antimonopolní politice spadají do teoretického rámce neoklasické ekonomie, která v současné době na pozici ekonomie hlavního proudu. Nicméně, k problematice monopolů a antimonopolní politiky existují i jiné přístupy. V krátkosti bych rád zmínil alternativní pojetí antimonopolní politiky, v tomto případě reprezentované rakouskou ekonomickou školou. Asi nejzásadnějším rozdílem je, že v pojetí rakouské školy přirozený monopol nepředstavuje problém. Tam, kde neoklasická teorie burcuje proti nebezpečí zvyšování cen a snižování kvality, mluví rakouská škola o dočasném jevu, jež bude brzy překonán. Podle rakouské ekonomické školy je dlouhodobě udržitelné pouze dominantní postavení a nikoli monopolní postavení. V případě, že firma získá monopolní postavení, spotřebitelé začnou hledat nové alternativy, jak

monopolu uniknout a konkurenční firmy začnou tyto alternativy nabízet. Pro rakouskou školu je trh stále se rozvíjející proces, který se neustále mění, zatímco pro neoklasickou ekonomii je trh statický, a tudíž je možné zkoumat jeho rovnováhu a aktuální stav. Podle rakouské školy trhy vznikají a mění se na základě rozhodnutí spotřebitelů, kteří volí mezi různými alternativami. Spotřebitelé jsou k volbě tlačeni jednak časem a také tím, že všechny zdroje jsou omezené. Rakouská škola tak vychází z myšlenky svobodného trhu, kde o konečné podobě trhu vždy rozhodují spotřebitelé – tato teorie je zvláště důležitá v problematice přirozených monopolů a samozřejmě i monopolů obecně. V pojetí rakouské ekonomické školy trhu nejsou přirozené monopoly (pokud vůbec připustí jejich existenci), problémem, protože pro fungování trhu je totiž vždy rozhodující spotřebitel – jeho přání, které se jednotlivé firmy snaží co nejlépe uspokojit.⁹

Výše uvedený rozdíl v přístupu neoklasické a rakouské ekonomické k otázce antimonopolní politiky je pouze ilustrační. Cílem této práce rozhodně není porovnávat tyto dva soupeřící teoretické koncepty. Pouze jsem chtěl upozornit na to, že samotný pojem antimonopolní politika zahrnuje více možností interpretace a následného použití. V dalších kapitolách budu vycházet z vymezení antimonopolní politiky tak jak ji chápe neoklasická ekonomická teorie. Tedy podle vymezení současné ekonomie hlavního proudu.

2.2 Cíle antimonopolní politiky

Obecným cílem antimonopolní politiky je ochrana hospodářské soutěže a tím i ochrana spotřebitele. Té se má dosáhnout prostřednictvím státních zásahů do tržního prostředí s cílem zachovat a ochránit konkurenci na trhu. Stát se tedy svými zásahy snaží na trhu udržet více hráčů, aby si navzájem konkurovali, a tím vytvářeli perspektivu technologického pokroku a nízkých cen. Politika ochrany hospodářské soutěže je zaměřena proti zneužívání monopolního nebo

---

⁹ Petra Čubová, Ekonomická teorie a ochrana hospodářské soutěže - bakalářská práce, UK FHS, Praha 2006, str. 29.

dominantního postavení na relevantním trhu. Zneužitím se rozumí působení újmy ostatním účastníkům soutěže nebo spotřebitelům, zejména zvyšováním ceny nebo vyžadováním nepřiměřené protihodnoty u odběratelů. Koncepce ochrany spotřebitele vychází z přesvědčení, že tržní konkurence sama o sobě nedokáže spotřebitele ochránit.¹⁰

Ekonomické teorie, jež se spoléhají na moc státu, považují státní zásahy do hospodářské soutěže za nutné, jelikož vedou k plnému využívání zdrojů a chrání konkurenční prostředí. Stav na trhu porovnávají se stavem tzv. dokonalé konkurence, stavu, kdy všichni výrobci prodávají stejné zboží za stejné, minimální ceny. (Jedním dechem však všichni dodávají, že dokonalá konkurence je nedostižný ideál, který nikdy neexistoval a patrně ani existovat nebude)

Podle Armentana se prosazování antimonopolní politiky opírá o přesvědčení, že antimonopolní politika je, byť nedokonale, schopna chránit ekonomiku (spotřebitele) před zneužíváním ze strany soukromého monopolu a soukromé monopolní síly.¹¹ Způsoby, jimiž mohou politici, respektive antimonopolní politika reagovat na neefektivnost monopolů, jsou v zásadě čtyři.¹² Prostřednictvím antimonopolních zákonů a státní moci mohou v daném odvětví posílit konkurenci. Poměrně častou reakcí na monopol je regulace cen, které si monopol stanoví, což je běžné například u vodáren a elektráren. Krajní možností je uvalení státní správy na monopol a poslední možností je proti monopolu vůbec nezasahovat.

2.3 Fungování antimonopolní politiky

K prosazování cílů antimonopolní politiky stát využívá svého mocenského aparátu. Ve většině zemí existují instituce, které zkoumají jednotlivé segmenty trhu a sledují společnosti, jež ovládají či se blíží k relevantní části trhu. Ve

---

¹⁰Hindls, R., Holman, R., Hronová, S. a kol. Ekonomický slovník. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.

¹¹ Armentano, D. T., Proč odstranit antimonopolní zákonodárství. Praha: Liberální institut, 2000, str.40.

¹² Mankiw, N. G., Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1999, str. 325.

Spojených státech tuto roli plní Federal Trade Commission (Federální obchodní komise), v České republice je to Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

Ve většině případů tyto instituce nezasahují do situace na trhu samy od sebe, ale na popud firem, které žalují své konkurenty. Do pozadí se tak dostává samotný spotřebitel, který je z tohoto procesu vynechán. Většina sporů řešených antimonopolními soudy je vyvolaná žalobou či stížností konkurence a nikoli spotřebitele. Nejčastěji používaným obviněním v těchto případech je obvinění ze zneužívání dominantního postavení. Nejčastější otázka, kterou antimonopolní úřady řeší tedy zní: „Kde končí konkurenční boj a začíná zneužívání dominantního postavení?“

3. Použití antimonopolní politiky

3.1 Z historie americké antimonopolní politiky

Jednou z prvních zemí, která se rozhodla bojovat proti monopolům prostřednictvím antimonopolních zákonů, byly Spojené státy. Stalo se tak ke konci devatenáctého století, jež bylo ve znamení rychlého průmyslového růstu a technologického rozvoje. Ruku v ruce s tím však rostla i síla a moc velkých průmyslových společností. Jejich význam postupně přesáhl hranice jednotlivých států a odvětví a stát začal uvažovat o jejich regulaci.

Roku 1887 byl přijat zákon o mezistátním obchodu (The Interstate Commerce Act), na jehož základě pak začala fungovat Mezistátní obchodní komise (The Interstate Commerce Commission). Kongres si od tohoto zákona sliboval zastavení růstu cen a uspokojení veřejného mínění, které se bouřilo proti monopolním praktikám velkých železničních společností.¹³ Prvotním cílem ICC tak bylo regulovat velké železniční společnosti, které za státní dotace postavily transkontinentální železnice a nyní je dále provozovaly. Díky státní podpoře tyto společnosti získaly monopolní postavení na trhu železniční dopravy a prokazatelně ho zneužívaly. To znamená, že navzdory štedrým státním dotacím zvyšovaly ceny, snižovaly kvalitu služeb a bránily soukromé konkurenci vstoupit na trh. Ve snaze posílit konkurenci na trhu vydala Interstate Commerce Commission nařízení, jež zakazovalo cenovou diskriminaci, to jest upravování cen s cílem poškodit konkurenci.

První antimonopolní zákony byly napsány velmi nejasně, a tak byly prakticky neškodné až do doby, kdy jim Kongres a Nejvyšší soud daly konkrétní smysl. V případě železnic se tak stalo prostřednictvím Hepburnova zákona přijatého v roce 1906. Hepburnův zákon nařizoval, že všechny sazby musí být veřejné, musí platit pro všechny dopravce a nesmí se změnit bez třiceti-denní výpovědní lhůty.

---

¹³ Folsom, B. W. Jr., *The Myth of The Robber Barons, A New Look At The Rise Of Big Business In America*. Herdon, Virginia: New America Foundation, 1991, str. 26.

Ironií osudu je, že zákon, který Kongres přijal, aby omezil monopol a posílil konkurenci, ve svém důsledku konkurenci uškodil a dále posílil monopol. Nařízení zákona totiž znemožnilo malým společnostem poskytovat slevy svým zákazníkům, což byl jeden z mála opravdu účinných prostředků jejich konkurenčního boje se zavedenými, státem dotovanými monopoly.

Další významnou kapitolou americké antimonopolní politiky bylo přijetí Shermanova antimonopolního zákona v roce 1890. Zákon získal své jméno po senátorovi za Ohio Johnu Shermanovi, který ho také prosadil v Kongresu. Tento zákon mimo jiné zakazoval „jakékoli spojení, které by bránilo obchodu“.¹⁴ Takováto klauzule však okamžitě způsobila problémy, protože každý čin v obchodě potenciálně vede k omezení ostatních. Trvalo poměrně dlouhou dobu než se soudy dohodly na konkrétnějším vymezení a aplikaci nového zákona.

První zkouškou Shermanova zákona byl případ E. C. Knight z roku 1895. Americká Cukrovarnická společnost koupila společnost E. C. Knight, čímž získala devadesátiosmi procentní podíl na americkém trhu s cukrem. Nejvyšší soud tuto koupi schválil, protože se nikdo nepokusil „omezit obchod či obchodní odvětví“. Nikdo nikomu nebránil ve výrobě cukru a v soutěži s americkou cukrovarnickou společností. Z tohoto důvodu byla tato transakce legální, přestože „vytvořila monopol v životně důležité výrobě“. Ve skutečnosti totiž na trh vstupovali další producenti cukru, kteří plynule snižovali podíl Americké cukrovarnické společnosti na trhu z původních devadesáti osmi procent až na dvacet pět procent v roce 1927.

„Výsledek kauzy s E.C. Knight povzbudil soukromého provozovatele železnice Jamese Hilla. Ten v roce 1901 bez obav založil Northern Securities Company a poté ji postupně slučoval s dalšími železnicemi, jež mu patřily. Získal rozhodující podíl ve společnostech Northern Pacific, Chicago, Burlington a Quincy. Ve stejném roce umístil své akcie společností Great Northern, Northern Pacific a

---

¹⁴ Folsom, B. W. Jr., *The Myth of The Robber Barons, A New Look At The Rise Of Big Business In America*. Herdon, Virginia: New America Foundation, 1991, str.65.

Chicago, Burlington, Quincy do holdingové společnosti jménem Northern Securities Company. Hill zdůrazňoval, že při tom neomezuje trh, protože slučoval tři menší společnosti, které již vlastnil, do jedné větší. K tomuto kroku ho vedl konkurenční boj mezi železničními dopravci, jenž byl tou dobou intenzivnější, než kdy před tím. Když se jeden z jeho konkurentů, J. Harriman, pokusil převzít Hillovu společnost Northern Pacific, došlo k boji o akcie a finanční poradce J. P. Morgan navrhl vytvoření holdingové společnosti Northern Securities, aby se zabránilo manipulacím s akcemi na Wall Street. Hill měl být prezidentem Northern Securities a tudíž měl mít plnou kontrolu nad svými třemi železnicemi a Harriman měl mít místo ve správní radě. Konkurence tak nebyla nijak potlačena, ve skutečnosti se jízdné na Great Northern i Union Pacific dva roky po založení Northern Securities snížilo.

Hill byl proto velmi rozčarován, když prezident Theodore Roosevelt naléhal na Nejvyšší soud, aby podle Shermanova zákona postihl Northern Securities. Prezident Roosevelt nazval Northern Securities „velmi namyšlenou společností“ a Hilla „trustovým magnátem, který zkouší dělat to, co zákon zakazuje“. Nikdo však pořádně nevěděl, co Shermanův zákon zakazuje či nezakazuje. Na svou obranu si Hill najal Johna G. Johnsona, jenž před tím úspěšně obhajoval společnost E. C. Knight. Johnson hájil Northern Securities podobným způsobem, jakým obhajoval i společnost E. C. Knight. Snažil se dokázat, že Northern Securities nepotlačuje obchod a ani nebrání ostatním železničním společnostem vstoupit na Severozápad. Poté napadl Shermanův zákon za to, „že je napsán tak nesrozumitelně, že nikdo nedokáže říct, kdy je porušován.“ Precedens případu E. C. Knight, klesající ceny jízdného na Hillových železnicích a tvrdá konkurence mezi Great Northern a Union Pacific přispěly k tomu, že Johnson tento případ směle hájil.

Přesto v roce 1904 Nejvyšší soud rozhodl poměrem pět ku čtyřem v neprospěch Northern Securities. Soudce John M. Harlan, který napsal většinu posudků, tvrdil, že „Northern Securities je ve smyslu Shermanova zákona trustem a pokud ne, je to uskupení, jež omezuje vnitrostátní a mezinárodní obchod. A to je už dostatečný důvod k odsouzení.“ Aby to nebylo málo, přišel rovněž s prohlášením,

že: „*Pouhá existence takového uskupení představuje hrozbu pro svobodný obchod a Kongres bude tuto svobodu obchodu v zájmu veřejnosti bránit.*“¹⁵

3.2 Důsledky antimonopolních zákonů

Antimonopolní zákony (přinejmenším Shermanův zákon) byly vytvořeny s cílem zabránit podnikatelským aktivitám, které poškozovaly zájmy spotřebitelů. Bohužel antimonopolní politika v praxi často selhává a mění se v „pouhý“ nástroj konkurenčního boje či v nástroj, kterým státní moc prosazuje svůj momentální zájem na trhu. To, že praktické dopady antimonopolní politiky jsou často opačné než její cíle, bohužel bylo a stále je častým jevem. Jedním z důsledků Shermanova zákona, který přetrval až do současnosti, je totiž poměrně zásadní změna v chování velkých firem. Strach z druhého paragrafu Shermanova zákona, tedy obava z toho, že: „*Pouhá existence takového uskupení představuje hrozbu pro svobodný obchod a Kongres bude tuto svobodu obchodu v zájmu veřejnosti bránit.*“ vedla a vede k omezování konkurenčního boje ze strany samotných úspěšných firem. Úspěšné a rostoucí firmy si dávají velký pozor na to, aby nepřekročily magickou hranici šedesátiprocentního podílu na trhu, o níž soudy hovoří jako o dolní hranici, od které je možné monopol trestně stíhat. Tuto hranici se obávaly překročit i tak slavné firmy jako General Motors či IBM, i když managementy těchto společností tento faktor strachu vždy důrazně popíraly. Rostoucí a úspěšné společnosti se proto raději soustředí na získávání nových trhů, než aby posilovaly své pozice na tradičních odbytištích a riskovaly tak postih za monopolní postavení.¹⁶

Úspěšná antimonopolní řízení proti velkým společnostem, která ve svém důsledku zlepšila situaci na trhu, posílila konkurenci a přinesla užitek

---

¹⁵ Folsom, B. W. Jr., *The Myth of The Robber Barons, A New Look At The Rise Of Big Business In America*. Herdon, Virginia: New America Foundation, 1991, str. 27.

¹⁶ Mankiw, N. G., *Zásady ekonomie*. Praha: Grada, 1999.

spotřebitelům, pochopitelně také existují. Jejich příklad zde však nezmiňuji z jednoduchého důvodu. Antimonopolní politika byla až dosud úspěšně použita pouze proti monopolům, za jejichž vznikem stál stát. Jednalo se například o klíčová hospodářská odvětví, dopravu či komunikace, ve kterých měl stát svůj podíl a zájem na rychlém rozvoji. V těchto případech stát nejprve několika firmám udělil privilegia či poskytl finanční dotace, aby mohly prosadit a naplnit státní záměr - například stavbu železnic či telegrafní sítě. Poté, co se tyto společnosti prosadily na trhu a díky státní pomoci získaly monopol, se pochopitelně ozvali neúspěšní konkurenti a nespokojení zákazníci, kterým vadilo monopolní chování společností. Stát, respektive poslanci a senátoři, kteří potřebovali mít veřejné mínění na své straně, tak vyrazili do boje proti monopolům. Stát tedy zasahoval proti společnostem, kterým předtím sám pomohl získat jejich monopolní postavení. V případě Spojených států to byli například antimonopolní řízení proti společnostem AT&T či Pacific Railway Company.¹⁷

Z výše uvedeného je patrné, že přístupy k teoretickému rámci antimonopolní politiky a její aplikaci se mohou lišit. Důležité však je, že i přes všechny výhrady většina států světa, včetně Spojených států a Evropské unie, antimonopolní politiku a antimonopolní zákonodárství využívá. Základním stanoveným cílem je ochrana hospodářské soutěže a s tím související ochrana spotřebitele. Otázkou je, zda antimonopolní soudní proces se společností Microsoft je výjimkou v dosavadní sérii neúspěšných antimonopolních procesů, tedy zda tento antimonopolní proces skutečně naplňuje předsevzetí a cíle antimonopolní politiky.

---

¹⁷ Folsom, B. W. Jr., *The Myth of The Robber Barons, A New Look At The Rise Of Big Business In America*. Herdon, Virginia: New America Foundation, 1991, str.80.

4. Microsoft

4.1 Stručná historie a vývoj společnosti Microsoft

Řečí čísel je společnost Microsoft Corporation v současné době vedoucí světovou společností na poli poskytování softwarových služeb a řešení. Zaměstnává padesát pět tisíc lidí v osmdesáti pěti zemích světa, za fiskální rok 2004 utržil přes 36miliard dolarů, přičemž do vývoje investoval 6.2 miliardy dolarů.¹⁸

Historie a vývoj společnosti Microsoft je úzce spjata s osobou Williama H. Gatese, jenž je společně s Paulem Allanem zakladatelem společnosti. V době, kdy ještě neexistovali osobní počítače, měl Gates vizi, kterou se mu během dvaceti let podařilo téměř bezezbytku naplnit: „Počítač na každém pracovním stole a v každé domácnosti.“ a „Microsoft na každém počítači.“¹⁹ V současné době je Gates hlavním softwarovým architektem společnosti a předsedou správní rady. Gates i Allen rovněž vlastní významné podíly akcií Microsoftu, což z obou dělá miliardáře a z Billa Gatese dokonce nejbohatšího člověka planety.

Pokud se dá přesně stanovit okamžik, který odstartoval revoluci Microsoftu, tak to byl konec roku 1974, kdy byl vyvinut osobní počítač Altair 8800, který se měl prodávat jako stavebnice a přímo soutěžit se zavedenými komerčními počítači. Byl to vlastně první osobní počítač (personal computer, PC), který si mohli dovolit normální lidé. Společnost, která počítače Altair vyráběla, se jmenovala Model Instrumentation and Telemetry Systems (MITS). Společnost MITS potřebovala pro Altair jednoduchý programovací jazyk, který by její počítač oživil a ovládal. Gates a Allen se chopili příležitosti a společnosti MITS nabídli, že pro Altair programovací jazyk napíší. Rozhodli se k tomuto účelu použít tehdy používaný programovací jazyk BASIC. Nikdo předtím sice BASIC pro osobní

---

¹⁸ Životopisná data Billa Gatese na <http://www.microsoft.com/billgates/bio.asp> (10. 5. 2006)

¹⁹ <http://www.microsoft.com/billgates/bio.asp> (10.5.2006)

počítač nenapsal, ale Gates a Allen to zvládli během osmi týdnů. Altair s funkčním Basicem znamenal ohromný průlom na trhu osobních počítačů. Ve svém důsledku to také byla událost, která zapříčinila vznik Microsoftu - název společnosti je odvozen ze slov Microcomputer software, mikropočítačový software.²⁰

V roce 1975 tedy Gates a Allen pod hlavičkou své, za tím účelem vzniklé, společnosti Microsoft podepsali s MITS smlouvu na dodání programovacího jazyku BASIC. Cílem Microsoftu v té době bylo dodávat jazyky pro Altair a pro ostatní osobní počítače, které ho na trhu jistě budou následovat. Program BASIC pak Microsoft prodal dalším společnostem vyrábějícím počítače, jakými byly například Commodore, Apple, Radio Shack, NCR, General Electric, Texas Instruments či Intel.

Společnost IBM, která v té době jasně dominovala počítačovému průmyslu pochopila, že musí rovněž přijít s osobním počítačem, kterým by potvrdila své dominantní místo na trhu. Nový počítač musel být vhodný k použití v domácnostech a zároveň použitelný pro kancelářskou práci. Společnost IBM potřebovala získat programovací jazyk pro svůj nový počítač velmi rychle a obrátila se tedy na Microsoft, aby pro její osobní počítač dodal operační systém a jazyky.²¹ Microsoft v té době dodával především jazyky BASIC a FORTRAN, ale aby mohl uspokojit požadavky IBM, musel se pustit do vývoje nového operačního systému. Jelikož vývoj zcela nového systému by byl příliš finančně a hlavně časově náročný, rozhodl se Microsoft koupit práva na užívání systému 86-QDOS (Quick and Dirty Operating System). Tento systém pak vylepšil pro potřeby IBM a pojmenoval jej MS-DOS (Microsoft Disk Operating System). (odkaz) Spoluprací s největší počítačovou firmou světa IBM se Microsoftu otevřely netušené možnosti. IBM v té době, díky své tržní síle, určovala, kudy se

---

²⁰ Historie společnosti Microsoft

<http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2001/xnavrat6.htm.cs.windows-1250> (10.5.2006)

²¹ Operační systém je sada programů (software) umožňujících co nejefektivnější využití počítače. Základním úkolem operačního systému je zabezpečit podporu a zpracování aplikačních programů.

bude ubírat vývoj nových technologií a operační systém MS-DOS se tak i díky IBM stal světovým standardem. Microsoft získával další zákazníky také kvůli tomu, že většina lidí potřebovala mít počítač kompatibilní se standardem IBM a z tohoto důvodu musela za operační systém zvolit MS-DOS. Bezproblémová spolupráce Microsoftu a IBM však trvala poměrně krátce. Obě firmy se po pár letech rozešly ve zlém, přičemž IBM vinila Microsoft z toho, že místo vylepšování MS-DOS se věnuje vývoji svého vlastního operačního systému Windows, který byl na MS-DOS založen.²²

Rozchod s IBM Microsoft přestál a dále se soustředil na vývoj nových produktů a posilování svých pozic na trhu. S tím jak Microsoft expandoval a sílil, rozšiřoval i spektrum nabízených služeb. Od prvních programovacích jazyků se posunul k celým operačním systémům, internetovým aplikacím, elektronickým knihovnám, encyklopediím a vlastně téměř všemu, co nějak souvisí se softwarem.²³ Nejznámějším produktem Microsoftu je bezpochyby operační systém Windows. První verze Windows "1.0" se na trhu objevila v roce 1985. Další verze 3.0 následovala v roce 1990 a poté s odstupem tří až čtyř let přicházely verze NT, 95, 98, XP. Uvedení zatím poslední verze Windows Vista je plánováno na začátek roku 2007.²⁴

V takovémto stručném přehledu vypadá vznik a vývoj společnosti Microsoft velice jednoduše a snadně. Svým způsobem to tak možná i bylo, ovšem je třeba zdůraznit, že v polovině sedmdesátých let, kdy Microsoft vznikl, byl software a obchodování s ním něčím zcela novým. Lidé se učili za pochodu a nikdo nevěděl, kudy se bude vývoj a aplikace softwaru dále ubírat. Microsoft, v čele s Billem Gatesem, se díky úspěšné vizi, inovacím a obratné obchodní politice stal nejrychleji rostoucí softwarovou firmou na světě a postupem času se vypracoval na pozici světové jedničky. Souběžně s tím, jak se vyvíjel software, se vyvíjela i

---

²² <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2001/xnavrat6.htm.cs.windows-1250> (10.5.06)

²³ Software je veškeré programové vybavení počítače. Jsou to instrukce, které jsou vykonávány počítačem. Je to neoddelitelný doplněk hardwaru na kterém se instrukce vykonávají. Počítačový software se dělí na dvě základní skupiny. Systémový software a aplikační software (aplikace).

²⁴ Microsoft <http://www.microsoft.com/windows/WinHistoryIntro.msp> (10.5.06)

s ním související legislativa. Výhodou Microsoftu bylo, že byl od počátku součástí tohoto procesu a měl tedy před svými budoucími konkurenty náskok. Svůj podíl na úspěšném startu Microsoftu měl patrně i otec Billa Gatese (Gatesovi bylo v té době dvacet let), jenž byl úspěšným právníkem a zabýval se, mimo jiné, komerčním právem.²⁵ Microsoft tak mohl těžit z jeho znalostí a rychle se zorientovat v novém podnikatelském prostředí. Gates, kterému bylo pořád jen dvacet, nejen že chápal složitou technologii lépe než kdokoli jiný, ale díky svému otci měl ponětí i o nových právnických otázkách, které vznikaly při prodeji licencí na software. Gates se ujistil, že licencování BASICu nebude záviset na prodeji hardwaru společnosti MITS. Poskytl MITS právo používat a prodávat BASIC společnosti Microsoft, ale celý jim ho neprodal. Microsoft si takt ponechal vlastnictví programu bez ohledu na to, kdo ho používal a distribuoval. Tímto krokem Gates položil základy pro všechny budoucí softwarové smlouvy. Stejný postup pak Microsoft také použil při dodávkách programu MS-DOS pro IBM. „Jeho licenční politika vyžadovala, aby prodejce platil za každou kopii pro každý prodaný počítač a ne za každou prodanou kopii. V praxi to znamenalo, že každý člověk, který si zakoupil počítač, musel zaplatit za DOS, ať ho tam chtěl či nikoliv. Obchodníci se rozhodli pro zahrnutí kopie DOSu jednak kvůli kompatibilitě a jednak kvůli tomu, že navýšení ceny o další operační systém by snížilo jejich cenovou konkurenceschopnost.“²⁶

4.2 Stín monopolu nad Microsoft

Společnost Microsoft se díky své velikosti, moci a podílu na trhu stala trnem v oku antimonopolních úřadů Spojených Států, Evropské unie a dalších států. Nejvíce používaným obviněním bylo a je nařčení ze „zneužívání dominantního postavení na trhu.“ Tedy zneužívání pozice kterou si Microsoft za dvacet let na trhu vybudoval. Zde je podle mne na místě zmínit, že Microsoft této dominantní pozice dosáhl legálními prostředky a bez jakékoli vládní podpory a že

---

²⁵ David Marshall, Bill Gates and Microsoft, Watford: Exley, 1994, str.36.

²⁶ Historie operačních systémů - <http://airborn.webz.cz/histos.html> (10.5.06)

dominantní pozici má pouze na úzce vymezeném trhu „operačních systémů pro osobní počítače na intelkové platformě“²⁷, což je, přihlédneme-li k poli působnosti Microsoftu, poměrně zanedbatelné.

Microsoft se se svými protivníky soudil od počátků své existence. Během prvních deseti let se stačil soudit s takovými legendami počítačového průmyslu, jakými jsou IBM a Apple. Tyto spory však měly povahu pří dvou soukromých subjektů, mezi nimiž rozhodoval stát. Nutno poznamenat, že v drtivé většině těchto soudních pří zvítězil Microsoft.

O případu Microsoft se začíná hovořit od poloviny devadesátých let, kdy se ve sporech začalo angažovat i americké ministerstvo spravedlnosti na straně žalobce. Novým nástrojem k omezení moci Microsoftu a k pomoci jeho konkurenci se stala antimonopolní politika, respektive její antimonopolní zákonodárství. V říjnu roku 1997 zažalovalo ministerstvo spravedlnosti společnost Microsoft za údajné porušení soudního smíru z roku 1994. Smír se týkal některých aspektů k poskytování licencí na operační systém Windows výrobcům počítačů. Ministerstvo spravedlnosti požadovalo, aby soud Microsoftu zakázal podmiňovat používání systému Windows 95 používáním dalšího svého produktu, internetového prohlížeče Internet Explorer. V květnu 1998 pak následovala další žaloba, kterou podalo ministerstvo spravedlnosti USA společně s dvaceti státy unie na Microsoft za „Zneužití dominantního postavení na trhu operačních systémů s cílem získání tržního podílu v segmentu internetových prohlížečů, a to pomocí zabudování programu Microsoft Internet Explorer do operačního systému Windows.“²⁸

V roce 1998 se totiž na trhu objevil nový operační systém Windows 98, který mimo jiné obsahoval i webový prohlížeč Internet Explorer. Konkurenční firmy, které vyráběly a prodávaly své vlastní internetové prohlížeče (např. společnost Netscape), tento krok považovaly za likvidační. Jejich argumentace se opírala o

---

²⁷ Nález amerického antimonopolního soudu, <http://www.usdoj.gov/atr/cases/f0000/0046.htm> (10.5.06)

²⁸ Patrik Paneš, Poučí se Evropa od Ameriky, Liberální institut, 26.5.2005, <http://libinst.cz/clanky.php?id=588> (10.5.05)

tvrzení, že Microsoft dosáhl monopolního postavení na trhu operačních systémů pro osobní počítače, což mu nyní umožňuje dávat svým zákazníkům některé programy zdarma a tím likvidovat svou konkurenci.(= poskytovat lepší služby za nižší ceny) Jestliže totiž bude mít zákazník internetový prohlížeč bezplatně jako součást svého operačního systému, patrně již nebude investovat další peníze do nákupu jiného prohlížeče. Microsoft se naopak odvolával na tvrdý konkurenční boj a svůj krok přidat k Windows zdarma i internetový prohlížeč vysvětloval jako legitimní součást konkurenčního boje. Jeho vysvětlení neobstálo a kauza Internet Exploreru tak zapříčinila antimonopolní řízení vlády USA proti Microsoftu.

Základní argument antimonopolní politiky, to jest ochrana spotřebitele, zůstal v tomto případě poněkud stranou. Nebyli to totiž spotřebitelé, ale konkurenti Microsoftu, kdo podal návrh na antimonopolní šetření. Zákazníci získali lepší produkt za nižší cenu, na což konkurenti Microsoftu reagovali podáním žaloby. Technické aspekty sporu tedy záhy ustoupily do pozadí a celý spor se točil okolo obvinění, že „Microsoft záměrně tajil před vývojáři některé funkce Windows, že jim vyhrožoval odřeknutím spolupráce, pokud budou vyvíjet i pro jiný systém než pro Windows, nebo že vyhrožoval tímtož výrobcům PC, pokud na své produkty budou instalovat jiný operační systém než Windows.“²⁹

Microsoft se od začátku sporu snažil dosáhnout mimosoudní dohody, ve snaze předejít tím poškození dobrého jména společnosti. Přesto všechno však bylo Gatesovo impérium v dubnu 2000 uznáno vinným z porušení ustanovení Shermanova zákona a následné soudní rozhodnutí, které nařídilo rozdělení firmy na dvě vzájemně si konkurující části, mělo za následek okamžité snížení tržní ceny společnosti na akciových trzích.

---

²⁹ Historie společnosti Microsoft

<http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2001/xnavrat6.htm.es.windows-1250> (10.5.06)

Soudní rozhodnutí rozdělit společnost Microsoft na dvě konkurenční jednotky se opíralo o precedens případu telekomunikační společnosti AT&T, kterou tento osud potkal v osmdesátých letech.³⁰

Microsoft se proti rozsudku okamžitě odvolal a odvolací soud vyhrál. Ihned po vynesení rozsudku odvolacího soudu vyjádřily obě znesvářené strany ochotu k mimosoudnímu urovnání sporu. Dohoda byla uzavřena v listopadu 2002 a okamžitě byla označena za velké vítězství Microsoftu. Zachovala mu totiž právo integrovat do svého operačního systému nové softwarové aplikace. Proti tomu se okamžitě ohradili konkurenti Microsoftu a kolotoč soudů a žalob se znovu roztočil.

Pozadu, alespoň co se týče žalob, nezůstala ani Evropská unie, která v duchu antimonopolní politiky Microsoft rovněž zažalovala. Předmětem sporu je stejně jako ve Spojených státech otázka, zda Microsoft smí integrovat do svého operačního systému další softwarové aplikace. Zatímco však americký soud řešil především otázku Internet Explorer, evropský soud se zaměřil na otázkou Media Player.

---

³⁰ Podrobněji o kauze AT&T. Jan Potyka, Diplomová práce – Regulace monopolů, UK FSV, ISS Katedra veřejné a sociální politiky, Praha 2002, str.56-59.

5. Případ Microsoft

5.1 Věcný nálezu soudu v kauze Microsoft

Ať už soudní spory jednotlivých států s Microsoftem dopadly jakkoli, tedy jedno zda Microsoft prohrál či vyhrál, poražená strana vždy podala odvolání a celý soudní proces začal znovu. Stejný „postup“ bude jistě platit i do budoucna. Otázka na kolik se proces s Microsoftem ještě opírá o teze antimonopolní politiky se pomalu dostává na okraj zájmu. Pozice Microsoftu jakožto největší, nejbohatší a bezpochyby též nejvlivnější softwarové společnosti totiž velice svádí k tomu, že většina komentářů týkající se případu Microsoft zpravidla končí výrokem: „Microsoft omezuje konkurenci a poškozují spotřebitele.“³¹

Co však znamená omezovat konkurenci a poškozovat spotřebitele? Ideálem hospodářské konkurence, alespoň podle vymezení antimonopolní politiky, je konkurenční boj. Pokud si firmy na trhu konkurují, zcela jistě se i omezují, pohlcují, fúzují a likvidují. To vše Microsoft úspěšně dělá a za to vše je žalován. Tento moment je podle mne klíčový pro celý případ Microsoft a proto jsem se rozhodl zaměřit právě na často zmiňovaný výrok podle kterého „Microsoft omezuje konkurenci a poškozují spotřebitele.“ K tomu, abych poukázal na některé nejasnosti a nedokonalosti současné antimonopolní politiky při aplikaci na případ Microsoft, použiji interpretaci zjištění Věcného nálezu amerického federálního soudu z roku 1999.³² Mou snahou bude zjistit, nakolik se zjištění soudu, resp.jeho výtky shodují s obecnými cíli antimonopolní politiky.

---

³¹ Soudní nálezu v překladu Jiřího Peterky,

<http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/4178b871.html?from=hp> (10.5.06), v originále na <http://www.usdoj.gov/atr/cases/f0000/0046.htm> (10.5.06)

³² Věcný nálezu soudu (Findings of Fact) – Je jakési zhodnocení faktů, které se soudu podařilo získat, a jeho interpretace těchto faktů. Nejedná se tedy o zhodnocení zjištěných skutečností v tom smyslu, že by soud posoudil, kdo a kde překročil platné zákony, případně jaký trest mu za to bude vyměřen. Zatím jde o nálezu soudu, ke kterému se obě strany mají právo vyjádřit

Podle interpretace Jiřího Peterky obsahuje věcný nálezu soudu v kauze Microsoft tato tři klíčová zjištění:³³

- Microsoft má sílu monopolu na relevantní části trhu
- Microsoft zneužívá své síly k potírání konkurence
- Microsoft svým chováním poškozujje spotřebitele

5.2 Monopolní postavení Microsoftu

Prvním klíčovým zjištěním soudu je , že „Microsoft má sílu monopolu na relevantní části trhu.“ V jednom z odůvodnění, proč má Microsoft monopolní postavení, uvádí nálezu soudu toto:

„Microsoft má takovou moc a sílu na trhu operačních systémů pro osobní počítače na intelské platformě, že pokud by se rozhodl využít svou moc při stanovení cen, mohl by si účtovat za svá Windows podstatně více, než kolik by bylo možné na trhu otevřeném konkurenci. Kromě toho by tak mohl činit po dostatečně dlouhou dobu, aniž by přitom musel přepustit pro něj nepřijatelnou část trhu konkurenci. Jinými slovy, Microsoft má sílu monopolu na relevantní části trhu.“³⁴

To, že má Microsoft na relevantním trhu skutečně sílu monopolu, pak podle soudu dokládají ještě další tři skutečnosti:³⁵

- Podíl Microsoftu na trhu operačních systémů pro osobní počítače s intelskou platformou³⁶
- Dominantní podíl na trhu, který Microsoft má, je chráněn vysokou bariérou, kterou musí překonat nové subjekty vstupující na existující trh.

---

³³ Soudní nálezu, <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

³⁴ <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

³⁵ <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

³⁶ Osobní počítač jehož procesor je od firmy Intel, největšího výrobce počítačových procesorů na světě.

- Z větší části v důsledku této bariéry nemají zákazníci Microsoftu žádné komerčně životaschopné alternativy k Windows.

Relevantní trh, na kterém má mít ve Spojených státech Microsoft podle vymezení soudu monopol, je „*trh operačních systémů pro osobní počítače na intelkové platformě*.“ Podíl Microsoftu na tomto úzce vymezeném trhu je podle různých zdrojů a různých výpočtů odhadován mezi osmdesáti a devadesáti procenty, což znamená, že Microsoft má na tomto trhu dominantní a nikoli monopolní postavení. Při tomto tvrzení vycházím z předpokladu, který jsem uvedl již v oddíle 1.1. Monopolní postavení znamená, že firma nemá žádnou konkurenci a může tedy, alespon podle vymezení antimonopolní politiky, zvyšovat ceny a snižovat kvalitu svých produktů nezávisle na poptávce spotřebitelů. Dominantní postavení znamená, že firma se pohybuje v konkurenčním prostředí, přičemž její podíl na relevantním trhu je větší než šedesát procent.

V následujícím oddíle bych chtěl ukázat, že přestože má Microsoft dominantní postavení na úzce vymezeném trhu operačních systémů, nemělo by to z pohledu ekonomické teorie a současné antimonopolní politiky představovat problém. Důvodů pro to je hned několik. Ten první spočívá už ve způsobu, jakým Microsoft svého postavení dosáhl. Microsoft je od svého vzniku soukromou společností a k dominantnímu tržnímu podílu se propracoval díky své úspěšné obchodní strategii, úspěšné vizi a inovacím. Více jak osmdesátiprocentní podíl na úzce vymezeném trhu získal v otevřené hospodářské soutěži a bez jakékoli státní podpory. Pokud tedy budeme hovořit o monopolním postavení společnosti Microsoft, je podle mne vhodné dodat, že se jedná o tzv. *přirozený monopol*. Tedy monopol, který vznikl díky efektivitě a schopnostem výrobce a nikoli díky státním zásahům a regulacím. Pro regulaci takového monopolu se těžko shánějí argumenty, tím spíš, že Microsoft má „pouze“ dominantní postavení a musí tedy soupeřit se svými konkurenty.

Druhým důvodem, proč by dominantní postavení Microsoftu nemělo představovat problém, je jeho chování vůči zákazníkům. Jedním z určujících

znaků monopolu je, že je tvůrcem a nikoli příjemcem ceny.³⁷ Pokud vycházíme z toho, že devadesátiprocentní podíl na trhu operačních systémů je nebezpečným monopolem, jak je možné, že Microsoft prodává své produkty za ceny dostupné osmdesáti až devadesáti procentům uživatelů osobních počítačů? Jestliže platí ekonomické teorie, které říkají, že zákazníci monopolů nemají jinou možnost než zaplatit monopolu cenu, kterou si stanoví, proč tedy Windows nestojí 500 či 1000 dolarů? Důvod je velmi jednoduchý. Microsoft se chová stejně jako jakákoli jiná soukromá firma a snaží se maximalizovat svůj zisk. Kdyby stála kopie Windows pět set dolarů, Microsoft by nikdy nezískal tak vysoký podíl na trhu a s ním spojený počet zákazníků. To, že pak Microsoft dokáže díky svému dominantnímu postavení a tedy vysokým ziskům investovat nejvíce peněz do inovací svých produktů, což mu zajistí náskok před konkurencí, je logickým důsledkem jeho dosud úspěšné obchodní politiky. Otázkou tedy je, zda úspěšná obchodní politika a z ní vyplývající dominantní postavení jsou důvody pro postih ve jménu antimonopolního zákonodárství. Z pohledu neoklasické ekonomické teorie, o niž se antimonopolní politika opírá, totiž takováto situace na trhu nepředstavuje problém.

Dominantní postavení Microsoftu na trhu s operačními systémy pro osobní počítače na intelkové platformě je však možné interpretovat také jako důkaz toho, že pro daný trh nabízí Microsoft to nejvhodnější řešení. Pokud bychom přijali toto tvrzení, znamenalo by to, že pro více než osmdesát procent uživatelů osobních počítačů s čipem od Intelu je Microsoft tím nejvhodnějším řešením. Záměrně netvrdím, že nejlepším, protože Microsoft je pouze nejrozšířenějším operačním systémem na tomto úzce vymezeném relevantním trhu. Existují bezpečnější, spolehlivější a výkonnější operační systémy, ale přesto na tomto trhu vítězí Microsoft. Jak je to možné? Jak je možné, že největší podíl na trhu nenáleží tomu nejlepšímu operačnímu systému? Je tomu tak proto, že nejlepší operační systém neexistuje. Výběr softwaru vždy byl, je a patrně také bude

---

³⁷ Frank, H. R., Bernahe, S. B., *Ekonomie*. Praha: Grada, 2003.

otázkou volby a nastavení priorit. Jako uživatelé operačního systému volíme mezi cenou, bezpečností systému, ovladatelností, kompatibilitou a mnoha jinými faktory. Pro více jak osmdesát procent uživatelů osobních počítačů s čipem od Intelu je Microsoft tou nejracionálnější volbou. Svůj podíl na tom má jistě poměr ceny a užitných vlastností, které operační systém Windows nabízí. Pro příklad uvádím ceny různých operačních systémů pro osobní počítače z roku 2000.

Maloobchodní ceny operačních systémů v roce 2000:³⁸

Microsoft Windows 95	89 USD
IBM OS/2	110 USD
Red Hat Linux	80 USD
Apple Mac 8.0	85 USD
Sun Solaris	430 USD

Na tomto místě si dovolím použít analogii s automobilovým průmyslem. Téměř každý z nás touží po krásném, rychlém, bezpečném, reprezentativním, spolehlivém a pokud možno levném autě. Takovéto auto však neexistuje a náš výběr je vždy výsledkem kompromisu. Podle svých finančních možností a aktuálních potřeb volíme oblast, ve které jsme ke kompromisu ochotni. Ve stejné situaci se ocitají i uživatelé osobních počítačů, když zvažují výběr operačního systému.

5.3 Microsoft poškozují konkurenci

Druhým zjištěním předběžného soudního nálezu je, že společnost Microsoft zneužívá své síly k potírání konkurence. K uvedení toho, jak měl Microsoft potírat konkurenci, si nejprve dovolím odcitovat několik pasáží z předběžného nálezu, ke kterým se později vrátím.

---

³⁸ Richard B. McKenzie, What the Microsoft Judge Didn't Say, Investor's, Business Daily, November 9, 1999. reprodukováno na <http://www.microsoft.com/presspass/ofnote/11-09ibd.msp> (10.5.06)

”Nejškodlivější je zpráva, kterou aktivity Microsoftu daly každé společnosti s potenciálem přinášet inovace do počítačového průmyslu. Skrze své chování k firmám jako Netscape, IBM, Compaq, Intel a dalším Microsoft předvedl, že využije svou úžasnou tržní sílu a obrovské zisky k tomu, aby poškodil kteroukoli firmu, která by chtěla rozvíjet činnosti zvětšující konkurenci vůči některému z hlavních produktů Microsoftu. Historie dosavadních úspěchů Microsoftu v poškozování takovýchto firem a potlačování inovací brání investicím do takových technologií a podnikatelských aktivit, které by potenciálně mohly ohrozit Microsoft. Konečným důsledkem je pak to, že některé inovace, které by spotřebitelům skutečně prospěly, nikdy nenastanou - z toho prostého důvodu, že se neshodují s vlastními zájmy Microsoftu.”³⁹

Poměrně značný prostor předběžného nálezu je rovněž věnován tomu, jak se Microsoft choval vůči svým konkurentům. Velmi podrobně je popsán problém tzv. middlewaru⁴⁰, který může snížit vstupní bariéru, kterou musí překonat společnosti, když chtějí uvést na trh nové aplikace. Nález soudu k tomu říká toto: *„Technologie middlewaru dokáží snížit bariéru náročnosti pro nové aplikace. Microsoft si uvědomoval, že rozhraní API⁴¹ nabízená middlewarem by přilákala velký zájem vývojářů a jejich nabídka by byla tak početná a různorodá, že by dala vzniknout významnému a neustále rostoucímu počtu plnohodnotných aplikací, které by byly zcela (či alespoň z větší části) vystavěny právě na middlewarových rozhraních API. Aplikace založené na middlewaru by také byly potenciálně snadno přenositelné z jednoho operačního systému na jiný.”⁴²* Tato pasáž jinými slovy říká, že Microsoft si chrání svůj podíl na trhu tím, že

---

³⁹ <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

⁴⁰ V počítačovém průmyslu se termín middleware používá pro označení všech programů jež slouží k propojení dvou odlišných programů. Někdy se mu také říká „potrubí“, protože slouží jako spojení mezi dvěma programy, které spojuje a převádí mezi nimi data.

⁴¹ API - aplikační rozhraní je soubor nástrojů pro přístup k jednotlivým službám operačního systému.

spolupracuje s konkurenty pouze tehdy, je-li to pro něj výhodné. Vzhledem ke své velikosti a dominantnímu postavení na trhu si to totiž může dovolit.

Pro konkurenci Microsoftu je v současné době největším problémem to, že její výrobky (v tomto případě programy-aplikace) nejsou plně kompatibilní s operačním systémem Windows. Za situace, kdy je systém Windows používán na více jak osmdesáti procentech osobních počítačů s procesorem od Intelu, je to zásadní problém. Jak lze tento problém řešit? Nejjednodušším a zároveň nejúčinnějším krokem by bylo zveřejnění zdrojových kódů⁴³ ze strany Microsoftu. Znalost zdrojových kódů by totiž ostatním firmám umožnila vyrábět programy a aplikace plně kompatibilní s operačním systémem Windows. Zdrojové kódy jsou však receptem, který si Microsoft střeží a dobrovolně ho jistě nevydá. Stejně jako si firma Coca Cola hlídá svůj recept na colu, hlídá si Microsoft své zdrojové kódy k Windows a jiným aplikacím. Antimonopolní úřady i konkurenční firmy jsou si vědomy důležitosti zdrojových kódů a není tedy divu, že část soudních pří vedených proti Microsoftu si klade za cíl právě donutit Microsoft tyto kódy zveřejnit. Microsoft se tomu kroku pochopitelně brání. Nabízí se tedy otázka pro teorii antimonopolní politiky – lze prostřednictvím soudních řízení, které se zaštitují antimonopolní politikou, nutit soukromou firmu, aby zveřejnila a poskytla svůj recept na úspěch všem svým konkurentům? Microsoft dosud tento krok, to jest zveřejnění všech svých zdrojových kódů odmítal, nicméně po prohraném antimonopolním procesu s Evropskou komisí projevil ochotu poskytnout svým konkurentům za úplatu část zdrojových kódů nutných ke spuštění jejich aplikací na obchodních serverech firmy Microsoft.⁴⁴ Jaký bude mít tento krok dopad a jestli se tak vůbec stane, je

---

⁴²Jiří Peterka, Věcný nálezn v kauze Microsoft, <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

⁴³ Jako zdrojový kód či zdrojový text se označuje text počítačového programu zapsaný v některém, obvykle vyšším, programovacím jazyce. Tento text je poté předlohou (zdrojem) pro jiný počítačový program, který ho buď přímo provádí, nebo z něj vytvoří samostatně spustitelný soubor.

⁴⁴ LN, příloha Byznys, Microsoft ustoupil, vyhoví unii, str.15, 26.1.2006.

však zatím předčasné hodnotit. Pouze bych upozornil na to, že Microsoft projevil ochotu prodat zdrojové kódy nikoli k operačnímu systému Windows, ale ke svým obchodním serverům.

Při pohledu na obsazení trhu s operačními systémy pro osobní počítače je jasné, že Microsoft zde má dominantní postavení (viz vymezení kapitoly 4.2). Díky masovému rozšíření jsou Microsoft Windows standardním operačním systémem pro osobní počítače na celém světě a Microsoft je tak bezpochyby největším hráčem na trhu. Z pozice největšího hráče na trhu Microsoft také jedná se svými konkurenty. Je tedy jistě pravda, že Microsoft využívá svého dominantního postavení k tomu, aby se udržel na špici a jistě své síly využívá proti svým konkurentům. Někteří komentátoři jeho taktiku připodobňují k metodě cukru a biče. Kdo z konkurentů se podřídí a bude spolupracovat, bude odměněn, kdo ne, bude pohlcen či zanikne. Tak či onak, Microsoft zcela jistě potíral a potírá své konkurenty. To je totiž přesně to, o co se soukromé firmy na trhu snaží. To je, alespoň podle učebnic ekonomie, konkurence a volná hospodářská soutěž. Všechny firmy se chtějí prosadit na trhu a maximalizovat svůj zisk, což je možné pouze na úkor konkurence. Vítězem konkurenčního boje se stává ten, kdo lépe odhadne a následně uspokojí požadavky spotřebitelů. Podle ekonomické teorie to je nejméně ten, kdo nabídne lepší produkt za nižší cenu. Ve všech těchto oblastech zatím vítězí Microsoft. Záměrně uvádím zatím, protože konkurenční proces či situace na trhu s operačními systémy není statická záležitost, ale dynamický proces. Je jen málo oblastí, které se vyvíjejí překotněji, než oblast informačních technologií. Úlohou podnikatelů je odhadnout, kam se bude tento vývoj ubírat a s čím uspějí u zákazníků. Microsoft se díky své úspěšné obchodní strategii zatím drží na špici, tedy úspěšně bojuje s konkurencí a získává nové zákazníky.

Nejzákladnější a zároveň také nejtěžší otázka, kterou antimonopolní soudy v případě Microsoft řeší, je, zda kroky a opatření, které Microsoft podniká vůči svým konkurentům jsou zneužíváním dominantního postavení, nebo „jen“ tuhým

konkurenčním bojem. Konkurenti Microsoftu pochopitelně hovoří o zneužívání monopolního postavení ze strany Microsoftu, které je podle Shermanova zákona trestné a jako příklad uvádí kauzu Internetu Exploreru, kdy Microsoft zdarma přidal internetový prohlížeč Explorer ke svému operačnímu systému Windows. Podle společnosti Netscape, jež vyrábí svůj vlastní prohlížeč, je to krok, jenž má vést k její likvidaci. Argumentuje tím, že pokud bude operační systém Windows zahrnovat zdarma už jeden internetový prohlížeč, málokdo si bude chtít další prohlížeč koupit a to uškodí společnosti Netscape.

Microsoft se naopak odvolává na tvrdý konkurenční boj, který je jako takový, i ve smyslu Shermanova zákona, přínosný a žádaný. Microsoft tuto tvrdost konkurenčního boje dokládá například i kauzou Internet Exploreru- co jiného než tvrdá konkurence přiměje firmu zbavovat se zdarma produktu, který ostatní prodávají?

Lze právně odlišit zneužití a využití dominantního postavení? Je vůbec možné po současné antimonopolní politice chtít, aby na tuto otázku odpověděla? Nalézt odpovědi na otázku, co je tvrdý konkurenční boj a co už je zneužití dominantního postavení, se americké soudy snaží již více než deset let a zatím stále neúspěšně. K jasnému vymezení takové situace chybí jednak legislativa, ale také historický precedens. Antimonopolní soudy dosud nikdy neřešily případ, kdy by soukromá společnost legálně získala osmdesátiprocentní podíl na relevantním trhu a navzdory konkurenci ho držela dvacet let. Mým cílem není rozřešit otázku, kde končí konkurenční boj a kde začíná zneužití dominantního postavení. Vzhledem k mým omezeným informacím a bohaté historii této otázky to ani není možné. S dostupnými informacemi však mohu tuto otázku krátce komentovat a opět upozornit na některé nesrovnalosti, které vyvstávají při aplikaci současných antimonopolních zákonů na Microsoft právě s odůvodněním, že likviduje svou konkurenci.

Jak jsem již uvedl v předešlých kapitolách, všechny dosavadní soudy proti Microsoftu rozběhly jeho konkurenti a nikoli spotřebitelé, jichž se má, alespoň podle obžaloby, celý spor týkat. To s jakým efektem si na Microsoft stěžuje

konkurence, dokládá její velmi silné a hlavně stabilní postavení. V historii americké antimonopolní politiky je to vůbec poprvé, co se soukromé firmy sjednotily a společně se státem zažalovaly jinou soukromou firmu. Konkurence Microsoftu neskomírá, ale je naopak silnější, než kdy předtím. Microsoft dosud nikdy ve své dvacetileté historii nemusel čelit takové konkurenci jako nyní. V současné době je na trhu k dispozici přinejmenším 19 operačních systémů, které mohou částečně či úplně nahradit jeho operační systém Windows - IBM, Oracle, Sun, Apple, AT&T, Hewlett-Packard, NeXT, Xerox, Wang, Be, Red Hat, DEDC, Psion, Data General, Compaq, 3COM, Geos, FreeBSD a GEM⁴⁵

Znovuzrození firmy Apple, rozvoj LINUXu a vznik nových počítačových platforem například od společnosti AOL vytváří na Microsoft silný konkurenční tlak. V poslední době ostře sledovanou událostí na poli informačních technologií je rychlý a hlavně úspěšný nástup společností Google a Yahoo. Pokud by se Microsoft vůči zákazníkům začal chovat jako monopol, tedy zvýšil cenu svých produktů a snížil investice do vývoje, zákazníci mají mnoho alternativ, ke kterým mohou přejít. Tento stav vysvětluje proč Microsoft, navzdory svému silnému tržním postavení na trhu operačních systémů pro osobní počítače, nezvyšuje ceny a stále více investuje do výzkumu a vývoje, tedy do zlepšování svých produktů. S tím, jak se Microsoft chová „konkurenčně“, tedy snaží se být lepší než konkurence se však také roztáčí spirála: *lepší produkt* → *více peněz na inovace* → *lepší produkt*. Důsledkem toho pak Microsoft udržuje svůj podíl na trhu operačních systémů na úrovni, která je státními úřady považována za monopolní a tudíž potenciálně nebezpečnou.⁴⁶

---

⁴⁵ Richard B. McKenzie, What the Microsoft Judge Didn't Say, Investor's, Business Daily, November 9, 1999. Reprodukováno na <http://www.microsoft.com/presspass/ofnote/11-09ibd.mspx> (10.5.06)

⁴⁶ Podle údajů Microsoftu se devadesát procent jeho softwaru prodá společně s novými počítači. To znamená, že přímými zákazníky Microsoftu jsou z devadesáti procent společností, které vyrábějí a prodávají počítače ve velkém. Tyto společnosti nakupují software ve velkém a díky tomu dostávají od Microsoftu výrazné slevy. Za jednu kopii Windows tak zaplatí 45 až 65 dolarů, zatímco běžný zákazník zaplatí 85 dolarů. (viz 45)

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že pozice Microsoftu je neotřesitelná a konkurenčním firmám nezbyvá než se spokojit se zbytkem trhu či si najít jiné oblasti pro podnikání. Není to tak. Kdo by před deseti lety věřil tomu, že osmnáctiletý finský student napíše ve svém volném čase program, který pak prostřednictvím internetu zdarma nabídne všem, kdo o něj projeví zájem a během pár let se jeho program stane největším konkurentem Windows? Žádná ekonomická teorie či státní regulační úřad s takovou variantou nepočítal a přesto se tak stalo. Dotyčný mladík se jmenuje Linus Torvalds a je tvůrcem LINUXu, operačního systému pro osobní počítače. Linus Torvalds šel opačnou cestou, než zavedené firmy. Vymyslel program, poskytl ho zdarma veřejnosti se všemi technickými specifikacemi včetně samotného zdrojového kódu.⁴⁷ Počítačová veřejnost Linux přijala s nadšením. Byl a stále je „bezplatnou“ alternativou k Windows. V současné době existuje mnoho společností, které profesionálně vytvářejí software a operační systémy na bázi Linuxu a vytrvale zvyšují svůj podíl na trhu, např. společnost Red Hat.⁴⁸ Oblast softwaru a informačních technologií je založena na nápadech a inovacích. A ať už je Microsoft jakkoli velký a mocný, nikdy nezíská veškerý potenciál vývoje a zlepšování. Soudě podle dosavadního vývoje na trhu operačních systémů, je tedy jen otázkou času, kdy se objeví „něco“ lepšího než Windows, co naruší hegemonii Microsoftu v této oblasti i bez pomoci antimonopolní politiky.

5.4 Microsoft poškozuje spotřebitele

Podle předběžného soudního nálezu Microsoft poškozuje spotřebitele. Jak spotřebitele poškozuje? Tím, že neustále zlepšuje své produkty, investuje do dalšího vývoje a snižuje cenu? Nikoli, podle soudu Microsoft poškozuje spotřebitele hlavně tím, že poškozuje konkurenci. Nález soudu totiž dospívá ve

---

⁴⁷ Jako zdrojový kód či zdrojový text se označuje text počítačového programu zapsaný v některém, obvykle vyšším, programovacím jazyce. Tento text je poté předlohou (zdrojem) pro jiný počítačový program, který ho buď přímo provádí, nebo z něj vytvoří samostatně spustitelný soubor.

⁴⁸ Historie Linuxu na <http://www.hnilica.cz/book/unix/historie.html> (10.5.06)

svém závěru k zajímavému stanovisku. Podle něj „Microsoft na jednu stranu prospíval uživatelům, protože mimo jiné zlepšil a zlevnil prostředky pro brouzdání, přispěl k rozšíření Internetu a zlevnil přístup na něj. Ale na druhé straně i poškozoval spotřebitele, a to zejména tím, že podnikal cílené akce zaměřené na zachování vysoké vstupní bariéry pro tvůrce nových aplikací, a tím chránil svou „sílu monopolu“ proti hrozbám, zejména od middlewaru v podobě prohlížeče firmy Netscape a zavedení technologie Java firmy Sun.“⁴⁹

Jak je patrné z výše uvedené citace, podle antimonopolního soudu spolu úzce souvisí poškozování spotřebitele a poškozování konkurence, což dokládá i následující výrok. „Mnohé z těchto akcí poškodily spotřebitele způsoby, které jsou okamžitě a snadno identifikovatelné. Způsobily však také méně přímé, leč přesto vážné a dalekosáhlé škody tím, že zdeformovaly konkurenci.“⁵⁰ Pokud jde o deformaci konkurence, je nejvíce zmiňován právě příklad Navigatoru a Javy jako dvou technologií z kategorie middlewaru, jež by mohly být schopny snížit onu často citovanou vstupní bariéru pro tvůrce nových aplikací. „Není dost důkazů k posouzení, zda by Navigator a Java dokázaly zažehnout skutečnou konkurenci na trhu operačních systémů pro intelská PC, nebýt aktivit Microsoftu. Je ale zřejmé, že Microsoft zpozdil a možná úplně eliminoval proces, kterým tyto dvě middlewarové technologie mohly usnadnit zavedení konkurence na velmi důležitý trh.“⁵¹

Jako příklad oblasti, ve které Microsoft napáchal „přímé škody“, soud opět uvádí kauzu internet Expoleru a argumentuje tím, že „Uživatelé neměli na výběr mezi verzí Windows s a bez softwaru pro brouzdání, museli vždy nést náklady na plnou verzi a jejich případná volba jiného browseru byla značně ztížena.“⁵²

---

⁴⁹ Jiří Peterka, Věcný nález v kauze Microsoft, <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

⁵⁰ Jiří Peterka, Věcný nález v kauze Microsoft, <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

⁵¹ Jiří Peterka, Věcný nález v kauze Microsoft, <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

⁵² Jiří Peterka, Věcný nález v kauze Microsoft, <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

Tento argument se shoduje s argumentem firem Netscape a Sun, které Microsoft žalovaly. Pokud antimonopolní soud považuje tento krok, tj. vylepšení produktu za krok, jenž poškozuje spotřebitele, je podle mne vhodné znova se podívat na vymezení antimonopolní politiky. Jejím základním cílem je totiž požadavek „lepší zboží za nižší cenu.“ Přesně toho se Microsoft držel a za to je teď také souzen. Znova se nabízí analogie s automobilovým průmyslem Koho by napadlo žalovat výrobce automobilů za to, že do svých aut montují jako součást výbavy i rádia či dokonce pneumatiky? Výrobci aut by jistě argumentovali tím, že pneumatiky či rádio montují do svých aut sami proto, aby nabídli zákazníkům lepší produkt. To samé tvrdí i Microsoft.

Podstatným nyní je, že podle logiky soudu je poškozování konkurence to samé co poškozování spotřebitele. Tím se totiž dostáváme zpět k druhému bodu věcnému nálezu, kterému byla věnována předešlá kapitola a který tvrdí, že společnost Microsoft zneužívá své síly k potírání konkurence. V oddíle 5.3 jsem se tímto bodem soudního nálezu zabýval podrobně, takže na tomto místě uvedu další momenty a sporné otázky, které souvisí s obviněním Microsoftu, že poškozuje konkurenci, respektive spotřebitele.

Co je to poškozování konkurence? Pokud poškozování znamená získávání nových zákazníků na úkor konkurence, pak je Microsoft jistě vinen. Stačí to však pro ospravedlnění antimonopolního řízení? Je získávání zákazníků na úkor konkurence poškozením konkurence a tedy trestným činem? Získávání nových zákazníků je vždy možné pouze na úkor někoho jiného, můžeme zde hovořit o přímé či nepřímé konkurenci. Cílem antimonopolní politiky je chránit hospodářskou soutěž a tím bránit spotřebitele. Ať už hovoříme o konkurenci či hospodářské soutěži, vždy bude existovat někdo, kdo uspěje, a kdo nikoli. Microsoft má dominantní postavení na malém, obtížně vymezitelném, relevantním trhu, což nepochybně posiluje jeho postavení v konkurenčním boji. Je však možné určit, co je využívání dominantního postavení a co zneužívání? Dá se mluvit o zneužívání v momentě, kdy konkurence neustále posiluje a zákazníci dostávají stále lepší produkty za nižší cenu?

V oddíle 5.3 jsem již uvedl, že patrně největším problémem pro konkurenty Mirosoftu je kompatibilita jejich produktů s produkty firmy Microsoft. Pokud od Microsoftu nezískají technické specifikace nutné k propojení jejich programů s operačním systémem Windows, jejich šance prosadit se na trhu se velmi sníží. Tento problém měl patrně na mysli antimonopolní soud, když ve věcném nálezu uvedl, že „*Microsoft připravil spotřebitele o softwarové inovace, které by nejspíše považovali za hodnotné - pokud by se tyto inovace vůbec směly dostat na trh.*“⁵³ (Tomuto argumentu se budu věnovat v závěru mé práce.)

K tomu, aby byla konkurence plně kompatibilní s produkty Microsoftu, musí znát zdrojové kódy k jeho operačnímu systému Windows. A v tom je jádro sporu. Microsoft, z pochopitelných důvodů, nechce tyto kódy zveřejnit. Je to jeho recept na úspěch a nehodlá se ho vzdát ve prospěch své konkurence. Důvody jsou jasné, konkurence Microsoftu by tak mohla bez jakéhokoli vynaloženého úsilí, pomineme-li soudní řízení, využívat práce, kterou Microsoft udělal. Se zveřejněním zdrojových kódů by se zmenšila vstupní bariéra, jež musí konkurenční společnosti překonávat, když vstupují na trh ovládaný Microsoftem. Konkurenční firmy i soudy tlačí na Microsoft, aby tyto zdrojové kódy zveřejnil a umožnil tím ostatním společnostem dělat software kompatibilní s Windows. Antimonopolní politika tak stojí před dalším zlomovým rozhodnutím, ke kterému neexistuje precedens. Je možné nutit soukromou společnost, aby zveřejnila své výrobní tajemství? Evropská komise se k tomuto kroku již odhodlala a mimo jiné požaduje zveřejnění technické dokumentace k operačnímu systému Windows. Microsoft tak prozatím neučinil a ve stylu předchozích antimonopolních řízení se dál odvolává a snaží se rozhodnutí soudu změnit. Na výsledek si tedy budeme muset ještě počkat.

---

⁵³ Jiří Peterka, Věcný náleží v kauze Microsoft, <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

6. Závěr – antimonopolní politika a případ Microsoft

Cílem této práce bylo zamyšlení nad pojmy a cíli antimonopolní politiky a její konkrétní aplikací na „případ Microsoft“. Východiskem pro toto zamyšlení se stal předběžný soudní náleží Amerického antimonopolního soudu z roku 1999, který se kauzou Microsoft zabýval.

V předchozích kapitolách jsem již několikrát uvedl, že deklarovaným cílem antimonopolní politiky je potlačení nebezpečí, jež plynou z monopolního postavení jediného či více výrobců na trhu. Nebezpečí tohoto monopolního postavení spočívá podle současně používané teorie v tom, že monopol si může dovolit zvyšovat cenu a snižovat kvalitu svých výrobků, což následně poškodí spotřebitele. Spotřebitel se proti tomu nemůže bránit, protože nemá alternativu výběru. Zde se znova nabízí otázka: „Proč je Microsoft souzen?“ Spotřebitelé mají možnost vybrat si z více operačních systémů pro osobní počítače. Microsoft snižuje ceny a zlepšuje své produkty.

Podle soudního náleží je první problém v dominantním postavení Microsoftu. Pouhá možnost toho, že by Microsoft mohl zvýšit ceny, je dostatečným důvodem pro vyvolání antimonopolní řízení. Po jednom století tak znova dochází na slova soudce Harlana, který svůj rozsudek v kauze E. C. Knight odůvodnil slovy: *„Pouhá existence takového uskupení představuje hrozbu pro svobodný obchod a Kongres bude tuto svobodu obchodu v zájmu veřejnosti bránit.“*

Tím se dostáváme k otázce viny a neviný a zde bych rád upozornil na jeden zajímavý moment věcného náleží, totiž na četnost použitých kondicionálů při popisu provinění ze strany Microsoftu. Presumpce neviný⁵⁴ je sice jedním ze základních pilířů práva, užívaným v Evropě i ve Spojených státech, nicméně ze

---

⁵⁴ Presumpce neviný je zásada používaná ve většině světových právních systémů. Jejím základním vymezením je, že „dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen“ (v angličtině *presumption of innocence*, s tím, že platí stejné vymezení jako v našem právním řádu).

soudního nálezu k případu Microsoft lze vyčíst pravý opak. Podle soudu má Microsoft potenciál k tomu, chovat se jako monopol - a proto je vinen. Jak jinak lze totiž vysvětlit již dříve citované tvrzení: „**Pokud by se Microsoft rozhodl využít svou sílu, mohl by si účtovat za svá Windows podstatně více, než kolik by bylo možné na trhu otevřeném konkurenci.**“ Jestliže je Microsoft skutečně monopolem, jak říká soud, proč tedy jeho Windows nestojí třeba sto nebo čtyři sta dolarů? Odpovědět na tuto otázku jsem se snažil najít v předešlých kapitolách. Microsoft nemá monopol, má pouze dominantní postavení, a chová se tedy jako jakákoli jiná soukromá firma. Snaží se maximalizovat svůj zisk. V konkurenčním prostředí maximalizuje svůj zisk tím, že svůj produkt nabízí za přijatelnou cenu pro osmdesát procent spotřebitelů. Soudit Microsoft za to, že se může chovat jako monopolista a tím poškozovat spotřebitele je podobné, jako soudit člověka, který legálně vlastní zbraň za to, že může někoho zabít či zranit. Další tvrzení v soudním nálezu, jež v hojné míře používá kondicionály, se však už týká samotných principů podnikání. Soud uvádí, že „*Microsoft připravil spotřebitele o softwarové inovace, které by nejspíše považovali za hodnotné - pokud by se tyto inovace vůbec směly dostat na trh.*“ V tomto případě se soud dokonce staví do role vynálezce a podnikatele a rozhoduje, respektive se snaží odhadnout, co bude fungovat a co ne. Podle ekonomické teorie, jež stojí v základech antimonopolní politiky, jsou to podnikatelé, kdo se snaží odhadnout preference spotřebitelů a podle toho pak vyvíjejí a prodávají své výrobky. Míra odezvy spotřebitelů je pak měřítkem úspěšnosti či neúspěšnosti podnikatelského záměru. Nechat soud, aby rozhodoval o tom, co by mohlo prospět spotřebitelům, kdyby se to stalo, je podle mne naprosto nesmyslné a ve svém důsledku i nebezpečné pro svobodný trh. Soudce jakožto státní úředník vykonávající své povolání nikdy nemůže vědět o trhu a podnikání tolik co podnikatelé. Pokud by tomu tak bylo, veškeré naše představy o hospodářské soutěži, konkurenci a trhu by vzaly za své. Znamenalo by to totiž, že státní soudci jsou vizionáři, kteří přesně vědí, jak vypadá situace na trhu a kudy se bude ubírat budoucí vývoj trhů. Podle ekonomické teorie je podnikatel podnikatelem proto, že se snaží na trhu uspět a vydělat peníze. Jeho povoláním je shánět nové informace o trhu,

spotřebitelích a konkurenci, které pak musí co nejlépe využít. Narozdíl od soudce, jehož rozhodnutí neovlivní výši jeho platu, je podnikatel závislý na úspěšném provedení svého podnikatelského záměru. Přisuzovat soudu pravomoc rozhodnout o tom, kam se bude ubírat vývoj trhu, či dokonce kam by se býval vývoj trhu ubíral, kdyby nebylo aktivit Microsoftu, považuji za velmi nešťastné.

Při aplikaci antimonopolních zákonů na případ Microsoft se však projevují ještě další vážné nedostatky. Antimonopolní politika a antimonopolní zákony vznikaly ve Spojených státech během konce devatenáctého století. Byly reakcí na přílišnou sílu většinou státem dotovaných dopravních společností či producentů surovin. Cílem antimonopolní politiky tak bylo ochránit spotřebitele, respektive uchovat si jeho přízeň pro další volební období a zamezit růstu cen. Antimonopolní zákony, jako například Shermanův zákon, byly napsány a přijaty, aby zamezily růstu jízdného na železnici a růstu ceny pšenice. V současné době, tedy více než sto let po svém vzniku, jsou stejné zákony interpretovány k tomu, aby postihly dominantní postavení společnosti Microsoft na trhu operačních systémů pro osobní počítače. Je správné či vůbec možné aplikovat tyto zákony na oblast informačních technologií? Lze vůbec hovořit o podstatných paralelách mezi produkcí pšenice a prodejem softwaru? Je možné použít zákony vytvořené proti společnostem, za jejichž úspěchem stály státní dotace či privilegia, proti soukromé společnosti? To jsou podle mne otázky, které měly antimonopolní soudy řešit ještě předtím, než se pustily do otázek typu: co je využití a co je zneužití dominantního postavení na trhu informačních technologií.

V předchozích kapitolách jsem se pokusil konfrontovat věcný nálezný soud v kauze Microsoft s cíli současné antimonopolní politiky. Nálezy antimonopolního soudu se ukázaly být v rozporu s teoretickým vymezením antimonopolní politiky. Proč je tomu tak? Proč antimonopolní politika na případu Microsoft opět selhává a následuje tak předešlá neúspěšná antimonopolní řízení vedená proti soukromým společnostem? Podle mého názoru je tomu tak proto, že v případě Microsoft je problém antimonopolní politiky až na druhém místě. Vůči

Microsoftu je totiž antimonopolní politika mnoha států používána jako jediný přijatelný a obhajitelný nástroj regulace jeho ohromné síly. Pochopitelně se nabízí otázka, proč by chtěl stát, ať už se jedná o Spojené státy či Evropskou unii, regulovat Microsoft? Odpověď je zřejmá a již několikrát jsem ji v textu zmínil. Microsoft je až příliš mocný a vlivný. Microsoft je první a zatím jedinou ryze soukromou firmou, která bez jakékoli vládní podpory dokázala ovládnout tak významný segment trhu. Problém toho, že má Microsoft dominantní postavení na trhu operačních systémů pro osobní počítače na intelové platformě, je zcela zanedbatelný, pokud přihlídneme k tomu, kam až sahá jeho vliv. Operační systémy jsou totiž předstupněm či vstupní branou do světa informačních technologií, které jsou v současné době klíčovou oblastí všech ekonomik světa. Svou dominantní silou na trhu Microsoft určoval a stále určuje, kam se bude dále ubírat vývoj nových počítačových technologií, respektive jakým způsobem mají nové technologie fungovat. Každý nový produkt, ať už je to čip, procesor, monitor či klávesnice, musí, pokud chce uspět na trhu, splnit jednoduchou podmínku. Musí být kompatibilní s Microsoftem. Dominantní postavení operačních systémů Microsoftu, resp. absence větší diverzifikace platform v informačních technologiích v sobě skrývá řadu objektivních nevýhod a rizik (bezpečnost, šíření chyb a virů, atd.). To je jeden z důvodů, proč se státy obávají dominantní pozice Microsoftu a snaží se ho, prostřednictvím antimonopolní politiky, regulovat.

Současná teorie antimonopolní politiky, jež se opírá o zákony z předminulého století, si však s takovýmto stavem neví a ani nemůže vědět rady. Byla vytvořena pro regulaci polostátních železničních společností, a nikoli pro regulaci soukromé firmy působící na nejdynamičtějším trhu informačních technologií. Státy usilují o regulaci Microsoftu, protože je příliš silný a mocný, a antimonopolní politika jim přitom slouží pouze jako berlička, o kterou se opírají. Podle současné neoklasické teorie antimonopolní politiky lze Microsoft jen těžko soudit. Pokud budou mít státy i nadále zájem na regulaci Microsoftu, bylo by podle mne férovější dále se neschovávat za antimonopolní politiku a tím ji diskreditovat. Elegantním řešením by bylo stíhat Microsoft třeba dle jednoho z

nejstarších právních výroků „proti dobrým mravům“ a poté třeba dodat, že je přeci nepřirozené a potenciálně nebezpečné, aby jedna jediná soukromá firma udávala směr vývoje informačních technologií pro celý svět. Poukázat na výhody plurality a diverzifikace. Jinými slovy říci nahlas, že Microsoft je příliš velký a mocný a dále už postupovat podle slov soudce Harlana: *„Pouhá existence takového uskupení představuje hrozbu pro svobodný obchod a Kongres bude tuto svobodu obchodu v zájmu veřejnosti bránit.“*

Slovníček pojmů

Věcný nálezu soudu (Findings of Fact) – Je jakési zhodnocení faktů, které se soudu podařilo získat, a jeho interpretace těchto faktů. Nejedná se tedy o zhodnocení zjištěných skutečností v tom smyslu, že by soud posoudil, kdo a kde překročil platné zákony, případně jaký trest mu za to bude vyměřen. Zatím jde o nálezu soudu, ke kterému se obě strany mají právo vyjádřit.

(Jiří Peterka, Věcný nálezu v kauze Microsoft,

[http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html\(10.5.06\)\)](http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html(10.5.06)))

Middleware - V počítačovém průmyslu se termín middleware používá pro označení všech programů jež slouží k propojení dvou odlišných programů. Někdy se mu také říká „potrubí“, protože slouží jako spojení mezi dvěma programy, které spojuje a převádí mezi nimi data.

Presumpce nevinu je zásada používaná ve většině světových právních systémů. Jejím základním vymezením je, že „Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“ (v angličtině *presumption of innocence*, s tím že platí stejné vymezení jako v našem právním řádu)

Jako **zdrojový kód** či zdrojový text se označuje text počítačového programu zapsaný v některém, obvykle vyšším, programovacím jazyce. Tento text je poté předlohou (zdrojem) pro jiný počítačový program, který ho buď přímo provádí, nebo z něj vytvoří samostatně spustitelný soubor.

Operační systém je sada programů (software) umožňujících co nejefektivnější využití počítače. Základním úkolem operačního systému je zabezpečit podporu a zpracování aplikačních programů.

Software je veškeré programové vybavení počítače. Jsou to instrukce, které jsou vykonávány počítačem. Je to neoddělitelný doplněk hardwaru na kterém se

instrukce vykonávají. Počítačový software se dělí na dvě základní skupiny. Systémový software a aplikační software (aplikace).

Aplikační rozhraní (API) je soubor nástrojů pro přístup k jednotlivým službám operačního systému.

Použité zdroje a literatura

Literatura

- Sojka, M., Konečný, B., Malá encyklopedie moderní ekonomie. Praha: Libri, 2001
- Manikow, N.G., Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1999
- Hindls, R., Holman, R., Hronová, S.a kol. Ekonomický slovník. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2003
- Armentano, D.T., Proč odstranit antimonopolní zákonodárství. Praha: Liberální institut, 2000
- Folsom, B.W.Jr., The Myth of The Robber Barons, A New Look At The Rise Of Big Business In America. Herdon, Virginia: New America Foundation, 1991
- Holman, R., Ekonomie. 3.aktualizované vydání, Praha: C.H. Beck, 2002
- Frank, H.R., Bernahe, S.B., Ekonomie. Praha: Grada, 2003
- Todd G.Buchholtz, Živé myšlenky mrtvých ekonomů, Praha: Victoria Publishing, 1990
- Sojka, M., J.M.Keynes a současná ekonomie, Praha: Grada, 1999
- Marshall, D., Bill Gates and Microsoft, Watford: Exley, 1994
- Šíma, J., Intelektuální vlastnictví. Základ tržního řádu, nebo rafinovaná státní regulace? In Terra Libera, ročník 2., prosinec 2001
- Lipka, D., 3.příkázání Evropské komise. in Terra Libera, ročník 7., leden-únor 2006
- Gellhorn, E., William E. Kovacic, Antitrust law and economies in a nutshell, St.Paul: West Publishing, 1994

- Jan Potyka, Regulace monopolů - diplomová práce, UK FSV, ISS Katedra veřejné a sociální politiky, Praha 2002
- Petra Čubová, Ekonomická teorie a ochrana hospodářské soutěže - bakalářská práce, UK FHS, Praha 2006

Ostatní prameny

Denní tisk

- Lidové noviny
- Hospodářské noviny
- Mladá Fronta Dnes.

Internetové stránky

- www.microsoft.cz – stránky české pobočky společnosti Microsoft
- www.microsoft.com – světové stránky společnosti Microsoft
- www.libinst.cz – stránky Liberálního institutu

Antimonopolní politka

- Constantin Colonescu, Antidumping, antitrust and competition, CERGE-EI, www.cerge-ei.cz/pdf/wp/Wp115.pdf (10.5.06)

Životopisná data Billa Gatese

- <http://www.microsoft.com/billgates/bio.asp> (poslední přístup 10.5.2006)

Rozcestník věnovaný antimonopolním řízením proti společnosti Microsoft

- <http://www.microsoft.com/presspass/legalnews.msp>) (10.5.06)

Historie operačních systémů

- <http://airborn.webz.cz/histos.html> (10.5.06)

- <http://www.muymac.cz/art/polemiky/historie-operacnich-systemu-win-unix-macosx.html>

Historie společnosti Microsoft

- <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2001/xnavrat6.htm.cs.windows-1250> (10.5.06)

Jiří Peterka, Věcný nález v kauze Microsoft

- <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/4178b871.html?from=hp> (10.5.06)
- <http://www.novinky.cz/archiv/Index/Internet/3066.html> (10.5.06)

Historie Linuxu

- <http://www.hnilica.cz/book/unix/historie.html>
- <http://www.linux.cz>

Originální znění Věcného soudního nálezu

- <http://www.usdoj.gov/atr/cases/f0000/0046.htm> (10.5.06)

Články vztahující se k případu Microsoft

- Richard B. McKenzie, What the Microsoft Judge Didnt Say, Investor's Business Daily, November 9, 1999. Uvedeno na <http://www.microsoft.com/presspass/ofnote/11-09ibd.msp> (10.5.06)
- Bernard Reddy, David S. Evans, and Albert L. Nichols, Why Does Microsoft Charge So Little for Windows?, National Economic Research Associates, Inc. Cambridge. Uvedeno na <http://www.microsoft.com/presspass/legal/10-16econ-b.msp> (10.5.06)
- Bruce Ramsey, Customers granted Microsoft its 90 percent market share, Seattle Post-Intelligencer, September 16, 1998. Uvedeno na <http://www.microsoft.com/presspass/ofnote/9-16mrktshare.msp> (10.5.06)

- Richard B. McKenzie, Why Microsoft Will Win, Investors Business Daily, December 31, 1998. Uvedeno na <http://www.microsoft.com/presspass/ofnote/12-31win.msp>